

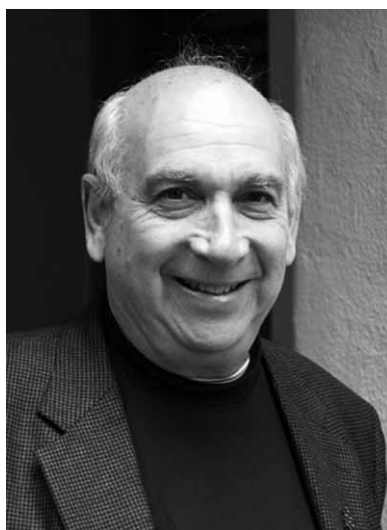
Alano Dundeso 80-osioms gimimo metinėms

Alanas Dundesas: trumpas įvertinimas

DAVID ELTON GAY

Alanas Dundesas, kuriam šiemet būtų sukakę aštuoniasdešimt metų, buvo prieštaringa figūra. Jo froidistinis požiūris į folklorą nedaug sulaukė sekėjų netgi tarp jo paties studentų, tačiau neabejotina, kad Dundesas išties buvo įtakingas amerikiečių folkloro tyrinėtojas; pavyzdžiui, nemaža dalis jo straipsnių dažnai cituojami pasaulėžiūros tyrimuose, o keletas jo sudarytų antologijų naudojamos net kaip vadovėliai.

Folkloristiką Dundesas studijavo Indiano universitete, ten 1964 metais apgynė ir daktaro disertaciją *The Morphology of North American Indian Folktales* [Šiaurės Amerikos indėnų pasakų morfologija]. Vėliau šis struktūralistinis Amerikos indėnų pasakų tyrimas buvo paskelbtas *Folklore Fellows' Communications* serijos 195 tome. Dundeso darbas buvo vienas pirmųjų bandymų perprasti folklorinius vietinių Amerikos gyventojų pasakojimus, remiantis jais pačiais, o ne visiškai kitokiomis, bet kur kas geriau pažįstamomis Europos tautų pasakomis, sudarančiomis įvairių katalogų ir klasifikacijų pagrindą. Dundesas įvertino savitą indėnų pasakojimų struktūrą ir nelaukė jų nevykusiais naratyvais, kaip neretai pasitaikydavo tais atvejais, kai europiečių pasaka būdavo pasitelkiama kaip etalonas visų pasaulio pasakų struktūrai ir stiliui vertinti. Remdamasis struktūralistiniu metodu, Dundesas septintajame ir aštuntajame XX a. dešimtmetyje parašė nemažai reikšmingų straipsnių. Keletas jų, kaip antai 1966 metais paskelbtas *Metafolklore and Oral Literary Criticism* [Metafolkloras ir žodinės kūrybos kritika] ar 1962 metų straipsnis *From Etic to Emic in the Structural Study of Folktales* [Nuo etinio prie eminio požiūrio struktūralistiniuose pasakų tyrimuose] yra tapę privalomais Amerikos folkloristų skaitiniais.

Kaip teigia Simonas Bronneris, „Dundesio nuomone, mokslininko pareiga – ne vien perpasakoti iš vietinių žmonių išgirstus aiškinimus ir apibūdinti jų folkloro atlikimą, bet ir pateikti plačią visuminę analizę, apimančią mokslinį folkloro su-tvarkymą ir interpretavimą“¹. Kadangi folkloro prasmei išaiškinti (o tai ir buvo pagrindinis Dundeso tyrimų tikslas) struktūralizmo nepakako, dar septintajame XX a. dešimtmetyje jis pradėjo vis labiau gilintis į froidistinę folkloro analizę. Mokslininko įsitikinimu, froidizmas ypač tiko paslėptoms folkloro prasmėms at-skleisti. Froidistiniai Dundeso tyrimai aprėpė įvairią medžiagą – nuo nacionalinio vokiečių charakterio (1989 metų knygoje *Life is Like a Chicken Coop Ladder: A Study of German National Character through Folklore* [Gyvenimas kaip vištidės lakta: Nacionalinio vokiečių charakterio studija remiantis folkloru]) iki amerikietiškojo futbolo (1979 metais paskelbtoje esė *Into the Endzone for a Touchdown: A Psycho-analytic Consideration of American Football* [Ivarčio link: Psichoanalitinis amerikie-tiškojo futbolo aptarimas]).

Dundesio įtaka folkloristikai juntama ir per daugybę jo sudarytų ir parengtų an-tologijų. Pavyzdžiui, kai aš pats devintojo dešimtmečio pradžioje pradėjau krimsti folkloristikos mokslus, daugelyje kursų tebebuvo plačiai naudojama 1965 metais Dundeso išleista antologija *The Study of Folklore* [Folkloro tyrimai], o juk vėliau jis parengė dar daugybę kitų, tarp jų ir *Red Riding Hood: A Folklore Casebook* ([Raudonkepuraitė: Folkloro straipsnių rinkinys], 1989), *International Folkloristics: Classic Contributions by the Founders of Folklore* ([Tarptautiniai folkloro tyrimai: Klasikiniai folkloristikos tėvų veikalai], 1999), kartu su Alison Dundes Renteln *Folk Law: Essays in the Theory and Practice of Lex Non Scripta* ([Liaudies teisė: Esė apie nerašytų įstatymų teoriją ir praktiką], 1995). Dundesas – vienas skaitomiausių folk-loristikos autorių pasaulyje, neišskiriant nė kitakalbės auditorijos. Būdinga, kad į jo antologijas nemažai įtraukta ne amerikiečių ir net ne anglų kalba parašytų tekstų.

Pasak S. Bronnerio, Dundesas, kaip folkloristas ir kaip mokslo populiarintojas, ypač reikšmingas tuo, kad apibrėžė „modernius“ būdus tradicijai apibūdinti ir kėlė klausimus tiek folkloristikai, tiek apie ją. „Net ir abejojantys simboliniais jo aiški-nimais, – rašo S. Bronneris, – vis dėlto privalo pripažinti, kad Dundeso apibrėžimai ir metodai yra tapę privalomais įrankiais šios srities tyrinėtojų bagažė“². Dundesas buvo reto darbštumo mokslininkas, ir nemaža dalis įspūdingo jo knygų bei straips-nių paveldo ir toliau bus skaitoma folkloristų – netgi tokių, kurie, kaip aš pats, nėra jo taikytos froidistinės folkloro analizės šalininkai.

Vertė Lina Būgienė

1 Simon Bronner (ed.). *The Meaning of Folklore: The Analytical Essays of Alan Dundes*, Logan, 2007, p. viii. Ši knyga – puikus Alano Dundeso darbų pristatymas.

2 Ten pat, p. vii.